

so spraševali, kje ima Uhača, kako je v mestu igrač ... Postavljali so vprašanja in Nodi jim je odgovarjal. Otroški obrazi so bili nasmejani, njihov pogled je spremljal Nodija, vsrkal vsako njegovo besedo, gib. Nodi jih je očaral tudi takrat, ko je z njimi zaplesal ...

Simpatičen palček Nodi v vrtec ni prišel praznih rok. S seboj je imel vrečo in v njej je bilo polno plišastih igrač, ki jih je razdelil otrokom. Kakšno veselje! Mala plišasta igrača. Otroci so jo stisnili k sebi kot dragocen zaklad. Ja, za otroke je bil res zaklad, saj je bilo Nodijevo darilo.

K meni je pristopila Tija. "Ladka, bom lahko z njim ajala?" me je vprašala. Pogledala sem deklico, ji prikimala, a me ni več videla, gledala je Nodija. No, tako je v vrtcu, ko pride na obisk Nodi. On je središče, glavna atrakcija dopoldneva v vrtcu, okoli katere se vse vrsti.

A nič zato. Pravljični lik iz slikanice je oživel, jih obiskal, našel stik z otroki in se jim približal. Popestril je dan v vrtcu. Fotografije otrok z Nodijem so pričala, da so ga res srečali, se družili z njim, se ga dotaknili. Za njih je bil Nodi resničen, otipljiv. Topel in prijazen palček, ki živi v mestu igrač.

Nodi je odšel nazaj k prijateljem, ki ga čakajo v slikanici in na računalniškem ali televizijskem ekranu. Sedel je v svoj rumeno-rdeči avtomobil in se odpeljal novim dogodivščinam naproti.

Jutri je nov dan. Nov dan v vrtcu, kjer se vedno kaj zanimivega dogaja. Na knjižni polici bo otroke čakala nova slikanica – Nodi. Nodi bo z nami, z nami bo njegov prijatelj Uhač. Za trenutek bomo obiskali mesto igrač, le toliko, da preverimo, kaj se tam dogaja. V literarnem, domišljijem svetu otrok je mogoče vse, pa čeprav le za trenutek ... Nodi bo zopet z nami. Nodija je izdelala in se vanj preoblekla ga. Sonja Strgar (Sonja, hvala, otrokom si pričarala nepozabne trenutke.). A pst, to naj ostane skrivnost nas velikih, saj je za otroke Nodi – Nodi. ■

Otrok z motnjo avtističnega spektra

V rednem oddelku predšolske vzgoje s prilagojenim izvajanjem in dodatno strokovno pomočjo

✍ Stanka Špindler

Za strokovne delavke v rednih oddelkih predšolske vzgoje je vključitev otroka s posebnimi potrebami dodatna obremenitev, nov izziv in prilagajanje kurikularnega dela skupini in otroku s posebnimi potrebami. Pomembno je poznavanje značilnosti razvojne stopnje prisotnih otrok v skupini in značilnosti posebnih potreb otroka. Zelo pomembno je pristno sodelovanje med vsemi udeleženci v skupini.

v katerega je vključen otrok z MAS, defektologinja, logopedinja, svetovalna delavka – psihologinja, strokovna konzulentka ZRSS, ravnateljica, mama otroka z MAS, na daljavo pa sodelujemo tudi z zunanjimi strokovnjaki, ki jih obiskuje otrok z MAS (s strokovnjaki v ambulanti za motnje avtističnega spektra). Ker smo članice projektne skupine hkrati članice strokovne skupine za pripravo, izvedbo, spremljanje in evalvacijo individualiziranega programa za otroka, bom zaradi manjše zmede v tem prispevku uporabljala termin projektna skupina. Ne nazadnje se tudi z inovacijskim projektom strokovna skupina medsebojno dopolnjuje, izvaja refleksije in skupaj išče najprimernejše pristope in metode dela z otrokom z MAS v rednem oddelku.

Uvod

V tridesetletni praksi sem se srečevala in delala tudi z otroki s posebnimi potrebami. Drugo leto sem v redni skupini, v katero je vključen otrok z motnjo avtističnega spektra (MAS). Dobrodošlo je bilo vse dosedanje dodatno izobraževanje na to temo. V veliko pomoč mi je pristno sodelovanje v tandemu in strokovni skupini, ko gre za pripravo, izvedbo, spremljanje in evalvacijo individualiziranega programa za otroka.

V inovacijskem projektu z naslovom *Jaz z vami* je poudarjeno vključevanje otroka z MAS v redni oddelk. Projektno skupino sestavljajo: vzgojiteljica in pomočnica v rednem oddelku,

Avtizem in njegova prepoznavnost

Dr. Marta Macedoni-Lukšič (2009) avtizem definira kot razvojno – nevrološko motnjo, ki se kaže predvsem kot kakovostno spremenjeno vedenje na področju socialne interakcije, verbalne in neverbalne komunikacije ter imaginacije. To je razvojna motnja, ki traja celo življenje. Z zgodnjo in dovolj intenzivno obravnavo lahko pomagamo takim osebam na najpomembnejših življenjskih področjih. V prvem letu starosti poteka razvoj pri otrocih z avtizmom normalno, v drugem letu pa

ti otroci začnejo zaostajati za vrstniki. Najpogostejše težave se pokažejo na govornem in socialnem področju. Pri nekaterih otrocih z avtizmom se govor nikoli ne razvije, pri drugih je prisoten, a neustrezen, ker je njegova funkcija pomembno zmanjšana. Pri približno tretjini otrok z avtizmom pride do razvojnega nazadovanja, otroci izgubijo že pridobljene sposobnosti, npr. začetek govora. Vidno je odstopanje na področju neverbalne komunikacije, in sicer slabši očesni kontakt, manj izrazna obrazna mimika, pomanjkanje socialnih gest. Na področju igre so ti otroci vključeni v t. i. 'paralelno' igro, namesto v skupno – z drugimi. Značilno za otroke z avtizmom je tudi, da ne razvijejo domišljajske igre. Radi ponavljajo iste dejavnosti in se igrajo z istimi igračkami. Hitro jih motivirajo razni stroji in računalnik. Motijo jih glasni zvoki in hrup. Interesi teh otrok so pogosto ozko usmerjeni na določeno področje ali predmete. Ne odzovejo se na svoje ime, na naš klic, izkazujejo zvišan prag bolečine in ne prenesejo lahkega dotika, temveč grob pritisk. Pogosto jih umirja guganje. Veliko otrok je tudi hiperaktivnih. Nekateri imajo tudi motnje hranjenja: uživajo enolično hrano, odbijajo jih barve hrane. Pogosto so prisotni čustveno neravnovesje, izbruhi in avtoagresivnost ter motnje spanja. Večina oseb z avtizmom ima še duševno motnjo, nekateri tudi epilepsijo.

Naši pristopi k otroku z MAS v rednem oddelku predšolske vzgoje

Otroka spremljam dve leti. Išče-mo ter prepoznavamo njegova moč-na in šibka področja. Sestavili smo projektno skupino, v kateri smo se dogovorili (in tako tudi delali), da k otroku pristopamo strpno, nevsiljivo, mu omogočamo dovolj časa in iščemo najugodnejše trenutke dneva za aktivno delo. Nastale situacije neprimernega vedenja preusmerjamo ali ignoriramo. Nagrajujemo otrokovo pravilno obnašanje, njegove pravilne odgovore. Spodbujamo pokazane pozitivne interese. Otrok razume in tudi upošteva navodila, če so ta po-

sredovana jasno, kratko in mu dajejo občutek, da to zmore. Tudi otroku z MAS moramo postaviti meje, čeprav bo poskušal z jokom izsiliti svoje želje in potrebe. Rezultat našega pristopa je, da se njegovo vedenje pozitivno spreminja. Čas neprimernih zahtev ob neprimernem času in na neprimernem mestu je iz dneva v dan krajši (Plešič, Oder 2001: 17).

Skupaj s starši smo si zadali projek-tne cilje in se odločili za metode dela:

Vzgajati in učiti otroka z MAS, da bo reševal različne situacije in se vključeval v različne socialne skupine (z vrstniki, osebjem vrtca, s starši in drugimi).

Razviti čut za pomoč in strpnost strokovnih delavk in staršev do otroka z MAS.

Otroku z MAS omogočiti učenje s posnemanjem vrstnikov na vseh po-dročjih.

Preko odprtih vrat za starše in s pre-davanji (za starše in strokovne delavce) o otrocih s posebnimi potrebami oz. otrocih z MAS približati staršem in strokovnim delavkam pristop in ra-zumevanje otroka z MAS.

Uporabljamo metode opazovanja, spodbude, igre, neverbalne in verbal-

Socializacija otroka z MAS

Za lažje spremljanje in ugotavljanje učinkov našega skupnega dela (tudi otrokovega) na področju socializacije sem pripravila opazovalni list s kazal-niki napredka glede igre in druženja z vrstniki.

Po opazovanju sem povabila posa-mezne otroke, pri katerih sem opazi-la, da so naklonjeni otroku z MAS in jih je otrok z MAS sprejel, k njegovim aktivnostim. Otroka, ki je počasi na-vezoval stik z otrokom z MAS, sem seznanila, naj ne bo vsiljiv, naj prosi prijatelja za njegovo igračo in naj svojo ponudi njemu. Otroke sem spodbujala k druženju in otroka z MAS ostalim otrokom predstavila kot njim enakega, pomagala sem tudi z lastnim zgledom.

Otroci so zelo hitro dojeli, kdaj se je otrok z MAS pripravljen družiti in kdaj je raje sam, kdaj mu morajo po-magati in kdaj dovoliti, da sam opravi neko nalogo. Ugotovili so, da je zelo pomembno pohvaliti prijatelja in se z njim veseliti. Podobno je začutil tudi otrok z MAS in začel sam iskati družbo – najprej enega otroka, nato je začel krog prijateljev povečevati (v presledku od enega do dveh mesecev)

Foto: Peter Prebil

ne komunikacije z lutko in igre vlog (Pika Nogavička, klovnesa), igre posnemanja, preusmerjanja pozornosti, pogojevanja in nagrajevanja. Izhodišče vsem tem pa je metoda ABA, s katero smo se seznanili.

na dva do tri, nato že do pet prijateljev različnega spola.

Bilo je tudi obdobje, ko otrok z MAS ni bil razpoložen za vsakdanje druženje z vrstniki. Otroci so to razumieli in bili strpni do prijatelja.

Otrok z MAS preko mimike obraza, s kretnjami in tudi s kratkimi besedami komunicira s prijatelji, ki njegovo neverbalno komunikacijo prenesejo v verbalno in se zelo razveselijo, ko otrok z MAS za njimi ponovi besede.

Spodbujanje komunikacije in govora

Večina otrok z MAS nima želje in potrebe po komunikaciji in imaginaciji (vživljanja in razumevanja vloge drugega). V našem primeru smo zelo hitro ugotovili, da ima otrok potrebo in željo ter sposobnost učenja s posnemanjem. V skupini sva se strokovni delavki ob praznovanjih rojstnih dni otrok posluževali lutk ter se vživljali v vlogi klovnese in Pike Nogavičke. Otrok z MAS je bil motiviran, opazoval je odzive sovrstnikov in jih posnemal. Z lutko in nato tudi z animatorkami je počasi začel vzpostavljati očesni stik in ponavljati kratke besede, ki so se nanašale na konkretne predmete, igrače, hrano in osebe.

Otroka smo spodbujali k izražanju lastnih želja in potreb. Ko je izrazil neverbalno, smo to njegovo željo oziroma potrebo ubesedili in ga spodbudili, da ponovi besedo. Nato je dobil, kar je želel. Odklanjal je slikovni material, s katerim smo mu želeli pomagati. Usvojil je besede, ki jih vsak dan uporablja in so povezane z zadovoljevanjem njegovih potreb in želja.

Dodatna strokovna pomoč

Otrok z MAS ima z odločbo o usmeritvi tedensko 2 uri dodatne strokovne pomoči defektologinje in 1 uro logopedinje. Obe strokovni delavki z otrokom veliko delata individualno v skupini in zunaj nje. V skupini otroka motivirata tako, da sodeluje pri delu in igri z drugimi, se navaja na poslušanje skupnih vsebin ter upošteva navodila in pravila skupine. Otrok si včasih zaželi umika iz skupine in individualnega pristopa, kar pokaže in delno tudi pove. Takrat se z izvajalko dodatne strokovne pomoči umakneta v sobo za terapijo in delo poteka individualno.

Vse strokovne delavke smo se dogovorile glede postavljanja meja in zah-

Foto: Matej Hožjan

tev otroku; pri tem smo bile enotne. Enake dogovore smo posredovale tudi staršem oziroma jih sprejemale skupaj z njimi.

Sodelovanje s starši otroka z MAS

Brez tesnega sodelovanja strokovnih delavk in staršev otroka s posebnimi potrebami si ne znam predstavljati dela. Treba je ustvariti medsebojno zaupanje, redno izmenjevati izkušnje ter skupno reševati nastale situacije. Vzgojiteljice posredujemo staršem tudi informacije, ki jih dobimo od izvajalk dodatne strokovne pomoči. Starši in izvajalke dodatne strokovne pomoči se srečajo tudi na pogovorni uri ali pa na srečanjih projektne skupine, ko analiziramo potek dela ter načrtujemo nove cilje in dejavnosti.

To sodelovanje staršev s strokovnimi delavkami v oddelku, v katerega je vključen otrok z MAS, in izvajalkami dodatne strokovne pomoči žanje vidne uspehe.

Ko otrok s posebnimi težavami dopolni starost za vključitev v osnovnošolsko izobraževanje, nastopijo za njegove starše nove skrbi. Kam otroka vključiti, da bo uspešen, zadovoljen, sami pa mirni, da so se pravilno odločili. Staršem so pri teh odločitvah v pomoč tudi strokovni delavci, ki otroka poznajo, in strokovne službe,

ki so usposobljene za delo z otroki s posebnimi potrebami.

Starše naj v času odločitev spremlja misel, da so se tako odločili zato, ker vedo, da je v danem trenutku in v njihovem primeru tako prav. Čutijo, da bo otrok zadovoljen, srečen in uspešen, oni pa srečni in zadovoljni, ker je srečen in zadovoljen otrok.

Zaključek

Vzgojiteljice, ki ima rada svoje delo in svoj poklic, ki ima rada otroke, ni strah in ji ni težko v redno skupino sprejeti tudi otroka s posebnimi potrebami. Zavedati pa se mora, da mora svoje znanje nenehno nadgrajevati in biti fleksibilna. Otroci s posebnimi potrebami še hitreje kot ostali otroci začutijo pristnost, toplino, odločnost in razumevanje. Dan lahko napolnijo s srečo in zadovoljstvom, če se vzgojiteljica potrudi, da jih sprejme in ima rada takšne, kot so. ■

Viri

- Priručnik *Otrok z MAS: smernice za otroka z MAS; avtizem* (Plešič, Šešerko, Stojkov, Oder). Macedoni-Lukšič, Marta (2009): *Avtizem*. Postavitev diagnoze in zdravljenje. V: *Ringarajne iskerice*, marec 2009.
- Musek, Janek; Pečjak, Vid (2001): *Psihologija*. Ljubljana: Educy.
- Lastni zapiski s predavanj o otrocih s posebnimi potrebami.